

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/5441,Otwarcie-wystawy-Rzeczpospolita-utracona-Plock-10-listopada-2010.html>
17.03.2026, 11:56

Otwarcie wystawy „Rzeczpospolita utracona” - Płock, 10 listopada 2010

10 listopada 2010 r. w kościele św. Stanisława Kostki przy ul. Jachowicza 4 w Płocku została otwarta wystawa „**Rzeczpospolita utracona**”. Ekspozycję przygotowało na 65-lecie zakończenia II wojny światowej Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie. Uroczysta inauguracja odbyła się 13 maja 2010 roku w Centrum Edukacyjnym IPN w Warszawie.

Wstęp wolny.

Serdecznie zapraszamy.

Prezentowana wystawa jest podróżą po Rzeczypospolitej, której już nie ma. Zniknęła bezpowrotnie, nie w wyniku normalnego rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych procesów społecznych, ale na skutek kataklizmu, jaki stał się udziałem po 1939 r. To podróż po sferze duchowej „okaleczonego narodu” – strat spowodowanych okrucieństwem wojny w skali dotychczas nieznanej, demoralizacji i zdziczenia wojną. To dojmujące doświadczenie niesprawiedliwości po II wojnie światowej, deprecjacji wartości, wielu pojęć stanowiących o jakości moralnej życia publicznego i społecznego. To podróż po nowym kanonie tradycji i kultury, negującym – oczywisty do niedawna – dorobek pokoleń. To świat obco brzmiących znaczeń, „wielu prawd”, na nowo pisanej historii. To także odkrywanie świadectw prawdziwych – pozwalających zachować nadzieję na zwyczajną uczciwość, szacunek, tolerancję, humanizm.

To podróż śladami nieistniejącego już społeczeństwa polskiego, bogatego wielokulturowością i wiekową tradycją. To historia zagłady dokonanej przez dwa totalitaryzmy: niemiecki i sowiecki. Zagłady realizowanej metodycznie wobec kolejnych społeczności (Żydów, Polaków, Romów, Białorusinów, Ukraińców), grup społecznych (inteligencji, wojskowych), nowych kategorii wrogów kreowanych przez nazizm i komunizm, wobec dzieci. To historia wypędzeń – utraty przez miliony obywateli Rzeczypospolitej swojego miejsca na ziemi, zerwania podstawowych więzi społecznych, dających pole do erozji tradycji, patriotyzmu, szacunku.

To wreszcie podróż śladami polskiej kultury materialnej, skazanej przez obydwu okupantów na zniszczenie. Podróż po nieistniejących już muzeach i bibliotekach, po utraconych Kresach z ich wielowiekowym bogactwem świątyń (kościółów, synagog, cerkwi, kenes, molenn, meczetów), zamków, pałaców, cmentarzy – ostatnich świadków nieistniejących już społeczności. To podróż po świecie ziemiańskich dworów z ich kulturotwórczą tradycją –

wystawionych na „łup rewolucji”. To pytanie o konsekwencje wszystkich wspomnianych strat dla nas. To podróż w głąb nas samych.

Wystawa składa się z około 60 paneli tematycznych o wymiarach 140x90 oraz paneli „informacyjnych”, zawierających podstawowe dane statystyczne dotyczące strat poniesionych przez Polskę w wyniku działań dwóch totalitaryzmów. Wystawa ma charakter symboliczny – tzn. ilustracją pojęć, zjawisk są pojedyncze lub co najwyżej dwa zdjęcia. Nie ma przy nich żadnego komentarza, tylko podpisy umiejscawiające dany obiekt czy zdarzenie oraz źródło, z którego zostały zaczerpnięte.

Zakres chronologiczny: lata 1939–1989

Pochodzenie materiałów fotograficznych:

m.in. AIPN (przy współpracy z dr Agnieszką Łuczak – OBEP w Poznaniu, dr. Krzysztofem Kaczmarem i dr. Mariuszem Krzysztofińskim – OBEP w Rzeszowie), Narodowe Archiwum Cyfrowe, Ośrodek Karta, AAN, Muzeum Niepodległości, Żydowski Instytut Historyczny, Centralne Archiwum Wojskowe, Muzeum Katyńskie, Muzeum Ruchu Ludowego, Muzeum w Wierchosławicach, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Filmoteka Narodowa, Muzeum w Gdyni, materiały agencyjne (Agencja FORUM, EAST NEWS) i zbiory prywatne.